

ANADOLU'DA DİNİ HAYAT: BOLVADİN İLÇESİ ÖRNEĞİ*

*Cemile Zehra KÖROĞLU***

ÖZET

Din, hızla değişen dünya koşulları içerisinde modern Batı toplumlarında olduğu kadar, değişmeye ayak uydurmaya çalışan ancak hala geleneksel özelliklere sahip olan toplumlarda da, sosyal hayatın önemli bir parçasıdır. Aynı şekilde din, toplumsal yaşamın ayrılmaz bir ögesi durumundadır.

Bir toplumu anlayabilmek için ise, onu etkisi altına alan bütün faktörlerin değerlendirilmesi gerekir. Din de toplumsal yapıyı oluşturan önemli bir kurum olduğuna göre yapılacak araştırmalarda dini incelemeler önemli bir yekûnu oluşturmak zorundadır. Bu konuda bize ancak Din Sosyolojisi bilimi yardımcı olabilmektedir. Toplumların dini yaşamı, din ve toplum ilişkilerini karşılıklı etki -tepki mekanizmasıyla incelemeyi kendisine konu olarak alan Din Sosyolojisi, bu incelemeleri yaparken teorik olduğu kadar pratik yöntemlere de başvurmaktadır.

Fakat özellikle son zamanlarda toplumların dini yaşamının incelenmesi için teorik çalışmalardan çok, alan araştırması, mülakat ve katılma gibi deneysel yöntemlerin kullanıldığı uygulamalı çalışmalara daha çok yer vermeye başlamıştır. Bu durum, Batı'da olduğu gibi ülkemizde de yaygınlaşmaktadır.

Bu çalışma da hem teknolojik hem de toplumsal açıdan hızlı bir değişime sahne olan ülkemizde toplumun dini hayatının tespit edilmesine yardımcı olmak üzere gerçekleştirilmiş olan uygulamalı bir çalışmadır. Uygulama alanı olarak ise İç Batı Anadolu Bölgesinde yer alan Afyon İlinin Bolvadin ilçesi, kasaba ve köyleri seçilmiştir. Yöredeki sosyal ve dini hayat, Din Sosyolojisinin ışığında, alan araştırması yöntemine göre mülakat ve anketler yaparak tespit ve tahlil edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din, toplum, alan araştırması, dini hayat, anket.

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi ABD Başkanı, El-mek: cemilezhrakoroglu@gumushane.edu.tr

RELIGIOUS LIFE IN ANATOLIA: THE CASE OF BOLVADIN DISTRICT

ABSTRACT

Religion is an important part of social life, in the rapidly changing world conditions, as well as in modern Western societies, also societies trying to adapt to the changes having traditional features. In the same way religion is an inseparable element of social life.

In order to understand a society, influence of all the factors must be evaluated. By the fact that religion is an important institution that form the social structure, religious views have to form an important amount in the researches. Only science of Sociology of Religion can help us in this regard. Sociology of Religion whose issues are religious life of societies examining relations of religion and society by mutual action-reaction mechanism, while it makes these studies consults as well as theoretical also practical methods.

However especially in recent times, to examine the religious life of societies applied studies using experimental methods such as field research, interview, participating methods started to be given more space more than theoretical studies. This situation is common in Turkey as well as in the West.

This study is also a practical study to help to identify the religious life of the society in our country which is a witness of a rapid change both technological and social point of view. The district of Afyon located in West Central Anatolia Region, it's province Bolvadin and towns and villages have been selected for the application area. Social and religious life in the region, in the light of Religion Sociology according to the method of field research, trying to determine and analyze by interviews and questionnaires.

Key Words: Religion, society, field survey, religious life, survey.

Giriş

Bir toplumun dini yaşamını, din-toplum ilişkilerini ve bu ilişkilerden doğan etki ve tepkileri, dini grup ve cemaatleri kendisine konu edinen Din Sosyolojisi içerisinde din ve toplum ilişkileri ve bu ilişkilerden doğan etki ve tepkiler önemli bir yer işgal etmektedir. Bu açıdan da yaşadığımız toplum içerisinde inanç, ibadet ve toplumsal boyutuyla dinin konumunu belirlemek için yapılan araştırmalar büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmalar, hızlı sosyal değişmeler ve farklılaşmalara maruz kalan, modern toplumlarda olduğu gibi sosyal değişmelerle birlikte hala geleneksellikten kurtulamamış toplumların dini hayatının tespit edilmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. 19. yüzyılın başlangıcından itibaren büyük bir değişimle birlikte modernleşme sürecine giren ülkemiz için de durum aynıdır. Türk toplumunun dini yaşayışını incelerken, din realitesini, içinde bulunduğumuz değişim sürecinden bağımsız tutmamız mümkün olmadığı gibi aynı şekilde Türk toplumunun dini hayatını, dini tutum ve davranışlarını tarihi, kültürel, coğrafi, ekonomik, politik vb. durum ve koşullardan da bağımsız düşünmemiz mümkün değildir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Bu düşünceden hareketle bu çalışmada İç Batı Anadolu'da önemli bir konuma sahip olan Afyon İli'nin Bolvadin İlçesi çevre köy ve kasabalarındaki sosyal ve dini yaşayışı tespit etmek üzere dinin sosyo-kültürel hayatla olan münasebetlerini ve bu münasebetlerden doğan etki ve tepkileri Din Sosyolojisi açısından incelenmesi amaçlanmış olup, yörede konu ile ilgili olarak gözlem ve anket çalışmasında bulunulmuştur. Alan araştırması yöntemine göre yapılan anket ve gözlem çalışmalarına ek olarak; teorik bağlamda literatür çalışması ve yanı sıra yöre halkıyla yapılan mülakatlar, Din Sosyolojisi bilim dalı ışığında tahlil edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma, Afyon İli'nin Bolvadin İlçesi, köy ve kasabalarıyla sınırlı olup, gerçekleştirildiği zaman dilimi süresince incelenen toplumun dini yaşamını tespit etmektedir. Bu nedenle, elde edilen veriler neticesinde ulaşılan sonuçlar, yöre ile sınırlı olup, bölgenin tamamı ya da bütün Türk toplumu için geçerli değildir.

Evren ve Örneklem

Bir araştırmanın veya gözlemin alanına giren objelerin ya da fertlerin tümü evreni meydana getirir. Bu bağlamda Karasar, "evren"i ikiye ayırmaktadır. Birincisi "genel evren", öteki ise çalışma evrenidir. Genel evren soyut bir kavramdır. Çalışma evreni ise pratikte araştırmacının ulaşabildiği ya doğrudan ya da seçilmiş örnek bir küme üzerinde gözlemler yaparak hakkında görüş bildirdiği evrendir (Karasar,1984:115-122). Bu çerçevede araştırmanın evrenini Afyon İli Bolvadin İlçe merkezi, kasabaları olan Dışlı, Özbek, Büyükkarabağ ve Kemer kaya; köyleri arasından dağ köyü ve bunun dışında olan köylere örnek olması açısından seçilen, Derekarabağ, Dipevler, Hamidiye, Karayokuş, Kurucaova ve Ortakarabağ köyleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini belirlerken ise 2000 yılına ait Bolvadin İlçe merkez ile kasaba ve köylerine ait nüfus miktarını göz önünde bulundurulmuştur. Nüfusun ilçe merkezi, köy ve kasabalarına dağılımına göre örneklemini tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda örneklem toplam nüfusun %5'ini oluşturmaktadır.

Örneklem kapsamında Bolvadin merkezinde sosyal ve ekonomik bakımından farklılıklar dikkate alınarak 6 mahalle belirlenerek bu mahallelerden toplam 192 kişiye anket uygulanmıştır. Araştırma kapsamına Bolvadin İlçesine bağlı bütün kasabalar dâhil edilmiş olup, Dışlı, Özbek, Büyükkarabağ ve Kemer kaya kasabalarından nüfus oranı dikkate alınarak tesadüfi örneklem yöntemine göre 159 kişi örneklem olarak alınmıştır. Köyler içerisinde ise yerleşim farklılıklarına dikkat edilerek, 6 köy tespit edilmiştir. Yine nüfusun %5'i oranında örneklem alınarak toplam 17 kişiye anket uygulanmıştır.

Sonuç olarak örneklemin tamamını ilçe merkezi, 4 kasaba ve 6 köyden basit tesadüfi örneklem metoduyla belirlenen 368 kişi oluşturmaktadır. Bu da toplam nüfusun %5'ini oluşturmaktadır.

Yöntem

"Sosyal bilimlerle uğraşanlar, bu bilimlere özgü, verimli bir araştırma usulünün bulunabilip bulunamayacağını, son yarım yüzyıl içinde çok tartışmışlardır. Söz gelimi Max Weber, tabii bilimlerde görülen nedensel-fonksiyonel tutumun sosyal bilimlere uygulanamayacağını ileri sürmüştür"(Dönmezer,1994:14).

Bununla birlikte "toplumsal olaylar olarak din olayları inceleme konusu yapılırken de, seçilen yöntemin isabetlilik payının çok önemli olduğu kuşkusuzdur(Türkdoğan, 1977:87-111). Dini olayları kendisine konu olarak seçen Din Sosyolojisi de, dini olaylar üzerinde incelemeler yaparken çeşitli metotlardan yararlanmaktadır. "Din Sosyolojisinin araştırmalarında takip ettiği metotla ilgili meselelerini onun iki temel dayanağı olan Toplum Bilimleri ve Din Bilimleri, yani sosyoloji ve ilahiyatla paylaşmakta olduğunu öncelikle belirtmekte fayda vardır"(Günay,1998:61).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Bu anlamda Din Sosyolojisinin metodundan değil, farklı metot ve tekniklerden söz etmek uygun düşmektedir.

Bu bakımdan araştırmada kullanacak yöntemi belirlerken konu üzerinde titizlikle durulmuş olup, çalışmanın bir alan araştırması olmasına karar verilmiştir. Alan araştırması, Din Sosyolojisi çalışmalarında özellikle Amerikalı din sosyologlarının sık sık yararlandıkları bir metottur. Bu tür çalışmalarda bilgilerin toplanmasında yazılı kaynakların ve açık mülakatların yanı sıra survey denilen tarama metodundan da yararlanılmaktadır (Günay,1998:66). “Tarama (survey) araştırmaları ise, olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanlarının mevcut durumlarının şartlarını ve özelliklerini gerçekteki görünüşüyle tasvir etmek amacıyla yapılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bu araştırmalarda ilişkiler, inanışlar, görüşler, davranışlar, uygulanmaktaki süreçler, etkiler ve gelişmekte olan yön ve eğilimler üzerinde durulur(Kaptan,1982: 10,Karasar,1984:80). Bunun yanı sıra tarama (survey) tipi araştırmalar genellikle anket veya mülakat yoluyla yapılmaktadır (Karasar,1984:192).

Bu bağlamda çalışma, anket uygulaması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, incelenen yöre bütün özellikleriyle tanınmaya çalışılmıştır. Fakat Bolvadin yöresi üzerinde yapılmış tarihi, sosyolojik vb. yeterli araştırma olmadığından gözlem yapmaya da çok önem verilmiştir.

Anket uygulamasının ilk safhası olan soru kağıtlarının hazırlanmasında benzer çalışmalarda kullanılan sorular örnek alınmış olup, seçilen soruların “dile getiriliş tarzı olarak anlamca nötr ve yansız, bilgi verenleri seçmelerinde etkilemeyen, cevapları belli bir doğrultuya yöneltip yönlendirmeyen ve her cevaba eşit şans tanıyan nitelikte olması”(Sencer ve Sencer,1978:268-271)na dikkat edilmiştir.

Öncelikle 60 sorulu bir soru kâğıdı hazırlanmış olup rasgele tekniğine göre bölgeden seçilen 20 kişi üzerinde uygulanmıştır. Daha sonra ise tespit edilen eksikliklere göre soru kâğıdına 13 soru daha eklenerek 73 sorulu hale getirilmiştir. Soru kâğıtları, nüfusun %5’ini kapsayacak şekilde toplam 400 kişiye dağıtılmıştır. Ancak, 368 tanesi doldurulmuş olarak iade edilmiştir. Bu durum ihmalden kaynaklandığı gibi aynı zamanda örneklemimizde yer alan kişilerin bu çalışma sonucunda kendilerine zarar verici bir durumla karşılaşma korkusundan da kaynaklanmaktadır. Soru kâğıtlarını iade etmeyenlerin açıklamaları bu yöndedir.

Buna rağmen ankete katılma oranı %92 ile oldukça yüksektir. Bu da çalışmaya olan katılımının yadsınamayacak şekilde fazla olduğunu göstermektedir. Bütün bunlara ek olarak, yörenin sosyal ve dini hayatını tahlil ederken tek başına anket çalışması yapılarak yalnızca dini olayların istatistiksel değerlendirmelerine yer verilmemiş (Günay,1999:50), bunlara ek olarak mülakatlar yapılarak sonuçların güvenilirliği teminat altına (Kehrer , Robertson ve Durkheim: 14) alınmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda katılımcı gözlemlerle de yörenin sosyal ve dini hayatı hakkında elde edilen bilgiler pekiştirilmiştir.

Hipotezler

Sadece olayların tespiti ve değerlendirilmesi bilimde yeterli değildir. Bilimde esas amaç tümsel izahları sağlayacak teorilere ulaşmaktır. Her bilimde olduğu gibi Sosyolojide ve Din Sosyolojisinde de amaç, teorilerin ve genelleştirmeler sisteminin meydana getirilmesidir. Bu da öncelikli olarak inceleme konusu alanındaki ilişkilerle ilgili ve birbirine bağlı bir hipotezler (öneriler serisi), ortaya koymakla mümkündür.

Hipotezin tanımını yapmak gerekirse “iki ya da daha çok olaylar serisi ya da sınıfı arasında varlığı farz olunan ilişkileri belirleyen bir açıklamadır” denilmesi mümkündür (Dönmezer,1994:21).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Bu açıdan bilimsel çalışmanın başlangıcında konunun sınırlarını çizdikten sonra bilimsel çalışmanın 2. aşaması olan hipotezler şu şekilde tespit edilmiştir.

- 1) Yaş arttıkça dine olan bağlılık derecesi de artmaktadır.
- 2) Yaş arttıkça geleneksel dindarlık oranı da artmaktadır.
- 3) İlçe merkezi kırsal kesime(köy ve kasabalar)göre daha dindardır.
- 4) Dini bilgi açısından erkekler kadınlara göre daha fazla dini bilgiye sahiptirler.

İncelenen Grupların Genel Nitelikleri

İlçe Merkezi

Afyon'un merkez ilçelerinden birisi olan Bolvadin, 2000 yılına ait nüfus sayımına göre 55.331 nüfusludur. İlçe merkezi, klasik tabakalaşma anlayışına göre düşünüldüğünde kesin bir ayırım söz konusu olamaz. Ancak her toplumda olduğu gibi, bu yörede de zengin ve soylu olanların yaşadığı üst tabaka, bu tabakaya nazaran daha düşük gelir durumuna sahip olanların bulunduğu orta tabaka ve gelir ve sosyal imkânlar açısından en altta olan alt tabaka bulunmaktadır. Fakat ilçe geneli düşünüldüğünde daha çok orta ve alt tabakaya mensup insanların bulunduğunu söylemek daha doğru olur.

Bu tespitlere dayanarak ilçe merkezinden sosyo-ekonomik bakımdan birbirlerinden farklılaştığını düşündüğümüz 5 mahalle seçilmiştir. Bu mahalleler, Çardaklı, Yenimahalle, Gökçeyayla, Ağılönü ve Erkmén'dir. İlçe merkezinde araştırma kapsamına alınan bu mahallelerden Yenimahalle ve Çardaklı Mahallesi genellikle orta halli ailelerin oturduğu, memur ailelerinin oldukça fazla bulunduğu iki mahalledir. Bu mahallelerde daha çok tek katlı yapılar hâkim olup, ev tipleri standarttır. Bu mahallelerde oturan halkın çoğu, yörenin yerli nüfusunu temsil etmekte olup, başka yerlerden gelen kişiler oldukça azınlıktadır. İlçe merkezine, merkezde bulunan okullara ve resmi dairelere oldukça yakın olduğundan dolayı bu mahalleler sosyo-kültürel hayat içerisinde oldukça etkindirler.

Erkmén mahallesi ise, ilçenin kuzeybatısında yer alan bir mahalle olup, daha çok gelir düzeyi düşük olan ailelerin bulunduğu bir mahalledir. Daha çok kenar mahalle diye tabir edebileceğimiz bu mahallede çoğunlukla çiftçilikle uğraşan kişiler bulunmaktadır. Bu mahallede oturan memur aile sayısı oldukça azdır. Çiftçilikle geçinen ailelerin yanı sıra işçiler ve esnaflar da bulunmaktadır.

Ağılönü mahallesi ise, ilçenin kuruluşundan bu yana yöreye bağlı olmasına rağmen zikredilen 3 mahalleden oldukça farklı görülmektedir. Bu farklılık ve yöre halkından ayrı olduğunu düşünme, bilhassa Bolvadin'in yerli halkı tarafından ortaya konulmaktadır. Ancak, bu ayırım kılık-kıyafet vb. fiziksel özellikler açısından değil, daha çok zihniyet farkıdır.

Ağılönü halkı, yörenin genel karakterinden farklı olarak geçimlerini temin etmek için yöre sınırları içerisinde bulunan Eber Gölü'nden yararlanmaktadır. Göle dayalı ekonomik faaliyetler olan balıkçılık, kındıra ve kamış işlemeciliği bu mahallede yaygındır. Mahallede yer yer ekonomik düzeyi oldukça iyi ailelere rastlanmasına rağmen, genelinin ekonomik düzeyi oldukça zayıftır.

Son olarak Gökçeyayla mahallesine bakıldığında ise bu mahallenin bahsedilen diğer 4 mahalleden bütün özellikleri bakımından oldukça farklı olduğu görülmektedir. Çünkü Gökçeyayla mahallesi, ilçenin kuzeydoğusunda yer alır, merkeze uzak olup, ilçeye sonradan eklenmiştir. Gökçeyayla mahallesinde oturan halk, asılları itibarıyla Kafkasya'dan gelmiş olup, yöre içerisinde "çerkezler" diye adlandırılmaktadır. Çoğunlukla kendi aralarında "Karaçay'ca" konuşmakta olup, değişik mesleklerle uğraşmaktadırlar. Memur ve işçi kesimi olduğu gibi, tarımla ve hayvancılıkla uğraşanlar da oldukça yaygındır. Evleri standart özelliklere sahip olup, genellikle tek katlıdır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Bütün bu özelliklere ek olarak, Gökçeyayla mahallesinde oturan halk, fiziksel görünüm açısından, giyim kuşam bakımından da yerli halktan farklı özelliklere sahiptirler. Örneğin ilçe merkezinde oturan orta yaş ve üstü kadınlar şalvar giyip, atkı ya da çar denilen örtülerle örtünürken onlar, günümüzün modern kadın giyimine daha yakın giyinmektedirler.

Kasabalar

Araştırma evrenine Bolvadin'e bağlı bütün kasabalar girmektedir. Bunlardan ilki ilçe merkezine 9 km uzaklıkta, 8292 nüfuslu bir kasaba olan Dişli'dir. Dişli Kasabası, Bolvadin'in kuzeyinde Konya-Eskişehir karayolu üzerinde kurulmuş bir kasabadır. İlçe'ye bağlı en çok nüfusu olan kasabadır. Özellikle önemli karayolları üzerinde bulunması ve ilçeye oldukça yakın olması hasebiyle sosyo-kültürel yaşam, ilçe merkezine oldukça benzemektedir. Ancak kasaba, geniş ve verimli arazilere sahip olduğundan ilçe merkezinden farklı olarak kasabada geçim kaynağı büyük ölçüde tarıma dayanmaktadır. Bunun yanı sıra havyacılık da oldukça yaygındır. Yine kasaba halkı arasında 1960'lı yıllarda kasabayı sel basması nedeniyle işçi bulma kurumu vasıtasıyla yurt dışına özellikle Almanya'ya göç eden aileler de oldukça yaygındır. Şu anda kasabada yurt dışında çalışmaya ve çalışanlara büyük bir rağbet vardır.

Kasaba, eğitim- öğretim olanakları açısından oldukça avantajlı olup, kasaba 'da 2 ilköğretim ve 1 ortaöğretim kurumu mevcuttur. Kasaba'da 4 cami ve 1 Kur'an Kursu bulunmaktadır. Belediyelikle yönetilen kasabada PTT ve sağlık ocağı da vardır. Her hangi bir fabrika ya da işletmenin bulunmadığı kasabada belediyeye bağlı bir petrol ofisi vardır. Çoğunlukla genç nüfusa sahip olan Kasaba'nın okuma-yazma oranı yüksektir. Geçmiş yıllara oranla kız çocuklarının eğitimine de büyük ölçüde önem verildiği görülmektedir. Nitekim erkek öğrencilerin yanı sıra kızların da kasabadaki eğitim kurumlarının yanı sıra çoğunlukla ilçe merkezindeki okullarda günlük gidip-gelme şeklinde eğitim gördüğü tespit edilmiştir.

Kılık-kıyafet açısından ilçe merkezine yakın olmakla birlikte, ilçe merkezinde sadece orta yaşta olan kadınların giyim tarzı olarak benimsediği şalvar-atkı şeklindeki giyim, Kasaba'da gençler arasında da oldukça yaygındır. Kasabanın ekonomik durumu oldukça iyi olup, her evde elektrik ve su bulunduğu gibi, kitle iletişim araçlarından radyo ve televizyonun bulunmadığı ev yoktur. Buna ek olarak kasabada kalorifer, güneş enerjisi ve uydu gibi daha çok ekonomik refahın göstergesi olan imkânlar da oldukça yaygındır.

Modern tarımın yaygın olduğu kasabada hemen hemen her ailenin bir traktörü, tarım makineleri ya da en azından kasabaya özel bir taşıt olan taşımacılıkta kullanılan pat pat denilen bir motorlu aracı vardır.

İncelenen ikinci kasaba ise; Özburun kasabasıdır. İlçe merkezine 15 km uzaklıkta bulunan kasaba, özellikleri bakımından Dişli Kasabasına oldukça benzemektedir. 5245 nüfuslu olan Kasaba 'ya ulaşım oldukça kolaydır. İlçe merkezine her gün gidip gelen servisler vardır.

Kasaba'nın geçim kaynağını tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Dişli 'den farklı olarak arpa ve buğday ekiminin dışında sebze ve meyve üreticiliği de yapılmaktadır. Ancak son yıllarda üretimi ağır maliyetler getiren meyve üreticiliğinin yerini buğday ve arpa üretimi almıştır. Yine kasabada küçükbaş hayvan yetiştiriciliği de yaygındır. Buna ek olarak Kasaba'ya belediye tarafından suni bir göl yapılmıştır ve alabalık üretimine başlanmıştır.

Bu kasabamızda da eğitim olanakları fazladır. Kasaba merkezinde 1 ilköğretim kurumu vardır. Yine kasabada 3 cami, 1 Kur'an Kursu bulunmaktadır. PTT ve Sağlık ocağının bulunduğu kasabada yurt dışında işçi olarak çalışan aileler oldukça yaygındır. Bu nedenle de kasaba halkı değişime oldukça müsaittir. Okuma-yazma oranının yüksek olduğu kasabada giyim-kuşam, Dişli Kasabasıyla hemen hemen aynıdır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

İncelenen bir diğer kasaba da Kemer kaya'dır. Kemer kaya Kasabası Eskişehir yolu üzerindedir. Daha önce dağlık bir alanda kurulmuş olan Kemer kaya Kasabası daha sonra Eskişehir yolu asfaltına yakın bir yere taşınmıştır. Bolvadin'in kuzeyinde yer alan Kemer kaya kasabasının nüfusu 5123'tür. Afyon iline bağlı Emirdağ ilçesine de oldukça yakın bir mevkide bulunan Kemer kaya'nın Bolvadin İlçe merkezine uzaklığı 20 km'dir.

Kasaba'nın geçim kaynaklarını büyük ölçüde tarım oluşturmaktadır. Kasaba'da daha çok arpa, buğday yetiştirilmekte olup sulama imkânı fazla olmadığından dolayı haşhaş ve pancar ekimi yapılmamaktadır. Tarımın yanı sıra Kasaba'da memuriyet de oldukça yaygındır. Okuma-yazma oranının oldukça fazla olduğu Kasaba'da 1 ilköğretim, 1 ortaöğretim kurumu ve 4 cami mevcuttur. PTT ve Sağlık ocağının bulunduğu Kasaba'da yurt dışına göç olayı oldukça fazladır. Bundan dolayı bu kasabamızda değişime oldukça açıktır.

Eski adı "Çoğu" olarak anılan Kemer kaya Kasabasında giyim-kuşam bahsettiğimiz diğer iki kasabadan ve ilçe merkezinden oldukça farklıdır. Erkek giyiminde bir farklılık olmamakla birlikte özellikle orta yaşlı kadınların kıyafetleri tamamen farklıdır. Halk arasında saya ya da üçetek denilen yöresel kıyafetler giyilmektedir. Giyim-kuşam tarzı farklı olduğu gibi, kıyafetlerde kullanılan renkler de diğer kasabalara göre oldukça canlı ve çeşitlidir.

İncelenen son kasaba ise Büyük karabağ'dır. Kasaba, ilçenin doğusunda olup, ilçeye 23 km uzaklıktadır. 3811 nüfusludur. Eber Gölüne oldukça yakın bir mevkide olduğu için geçim kaynağı olarak kındıra ve kamış işlenmektedir. Bunun yanı sıra tarımla da uğraşmaktadır. Arpa, buğday ve haşhaş tarımı oldukça yaygındır. Tarıma ek olarak küçükbaş hayvancılık da yapılmaktadır.

Kasaba'da 1 ilköğretim okulu, 1 cami ve PTT vardır. Ancak Sağlık ocağı yoktur. Ulaşımın oldukça rahat olduğu bu kasabada da tarımdaki açık ve gizli işsizlik sonucu yurt dışına gitme (Kongar,1997:431) yaygındır.

Büyük karabağ halkının isminden de anlaşıldığı üzere Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinden geldiği söylenmektedir. Kasaba halkı bundan dolayı giyim-kuşam ve konuşma bakımından da ilçe merkezinden ve diğer kasabalardan farklılaşmaktadırlar.

Köyler

Daha önce de belirtildiği gibi araştırma evrenini oluşturan köyleri iki kategoride değerlendirmek mümkündür. Yerleşim yerine göre dağ eteklerinde olan dağ köyleri ve bunun dışında kalan ikinci tip köyler.

Araştırma kapsamında 2. gruba örnek olarak Derekarabağ, Dipevler, Hamidiye ve Orta Karabağ Köyleri dâhil edilmiş iken Dağ köylerine örnek olarak ise Karayokuş ve Kurucaova köyleri seçilmiştir.

Dağ Köyleri

Dağ köyleri içinde yer alan Karayokuş köyü, ilçe merkezinin doğusunda ona 11 km uzaklıkta olup, nüfusu 912'dir. Emirdağ'ın eteklerine kurulmuş olan Karayokuş köyü, öncelikle Eski mahalle denilen mevkide yer almaktadır ancak sel tehlikesi nedeniyle 2 km güneye taşınarak bugünkü yerine yerleşmiştir.

Köy halkının geçim kaynağını büyük ölçüde tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Özellikle küçükbaş hayvancılık yapılan köyde, sulama imkânı az olduğu için arpa, buğday ekimi oldukça fazla, buna rağmen haşhaş ve pancar ekimi oldukça azdır.

Köyde 1 İlköğretim Okulu ve 1 camii mevcuttur. Köyde PTT ve Sağlık ocağı yoktur. Köyde pazar kurulmadığı için köy halkı perşembe günü ilçeye alışveriş yapmak için

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

gelmektedirler. Bundan dolayı da köy halkı ilçe merkeziyle sınırlı da olsa etkileşim içerisinde. Köy halkı içerisinde yurtdışına göç olayı yaygın değildir.

İkinci köy ise Kurucaova Köyüdür. Kurucaova Köyü, Bolvadin'in batısında yer almaktadır ve ona 11,4 km uzaklıktadır. Nüfusu 1248 olup, dağlık bir alana kurulmuştur.

Köyde 1 İlköğretim Okulu ve 1 cami mevcuttur. Köyde PTT ve Sağlık ocağı yoktur.

Köy halkı, genellikle tarımla uğraşmaktadır. Bunun yanı sıra küçükbaş hayvancılık da oldukça yaygındır. Evleri, çoğunlukla betonarme değildir ancak, son zamanlarda yapılanlar tamamıyla betonarmedir. İlçe merkezi ve diğer yerleşim yerleriyle ulaşımı oldukça rahattır. Köy halkının çoğunluğu, çocuklarını ortaöğretim için ilçeye yollamaktadır. Öğrenciler, servisler sayesinde ilçeye günlük gidip gelmektedirler. Bu da eğitim seviyesi açısından kayda değerdir.

Karayokuş köyünde olduğu gibi bu köyde de halk, çoğunlukla pazar için ilçe merkezine gelmektedir. Köy halkı içerisinde yurt dışına göç olayı sık rastlanan bir durum değildir.

Dağ Köylerinin Dışındaki Köyler

Bu köyler, dağ köylerinin zıttı olarak, daha kolay ulaşım imkânlarına sahip olan ve özellikle değişmeye açık olan köy toplumdur. Tarihi açıdan bir köy-şehir zıtlığına yaşamasına rağmen köy-şehir ilişkileri olumlu-olumsuz olarak devam ede gelmektedir. İşte açık köy toplumu dediğimiz bu toplumlar(Türkdoğan,1977:63), bu ilişkilerle birlikte devamlı olarak değişim sürecinde olan küçük toplumdur. Ancak şurası da muhakkaktır ki günümüzde artık açık-kapalı toplum ayrımı özellikle bu yörede kalkmıştır. Kitle iletişim araçlarının etkisi ile artık değişim süreci her yerde ve her alanda etkili olmaktadır. Bu bağlamda araştırmada konuyla ilgili olarak Derekarabağ, Dipevler, Hamidiye ve Ortakarabağ olmak üzere 4 köy incelenmiştir.

Bu köyler kapsamında yer alan Derekarabağ köyü, ilçe merkezine 13 km uzaklıkta, 925 nüfuslu bir köydür. Eber Gölü'ne oldukça yakın bir mevkide bulunduğundan halkın gelir kaynağının büyük bir kısmını göl ürünleri oluşturmaktadır. Kındıra ve kamış üretimi yapıldığı gibi göl balıkçılığı da oldukça yaygındır.

Köy de genel olarak tek katlı, kerpiç ev tipi yaygındır. Bu durum, ekonomik imkânların kısıtlılığından kaynaklanmaktadır. Buna rağmen köyün asfalt yolla diğer köy, kasabalar ve ilçe merkezine bağlanması nedeniyle köy halkı her türlü imkândan yararlanabilmektedir.

Köyde 1 ilköğretim ve 1 cami mevcuttur. Eğitim seviyesinin çok yüksek olmadığı köyde ortaöğretime devam etmek isteyen gençler ilçe merkezine gelmektedirler. Bu da yol ve taşıt imkânlarının köylere kadar uzanmasının temel bir sonucudur. Bu sayede köyde yaşayanların şehirle bağlarının kopmamasına neden olmaktadır(Türkdoğan,1977:45).

İncelenen ikinci köy ise Dipevler'dir. Dipevler, Bolvadin'e en yakın köy merkezidir. Uzaklığı 5,2 km olup, nüfusu 559'dur. Genellikle çiftçi ailelerden oluşan Dipevler köyünde tarıma ek olarak küçükbaş hayvancılık da oldukça yaygındır. Köy halkı, hayvancılığı daha çok kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için sınırlı sayıda yapmaktadır. Ayrıca pek çok kişi, ilçe merkezinde işçi olarak değişik işlerde çalışmaktadır. Genellikle yoksul ailelerin bulunduğu bu köyde, düz damlı betonarme evler yaygındır.

1 cami ve 1 ilköğretimin bulunduğu köyde okuma-yazma oranı oldukça yüksektir. İlçe merkezine yakınlığından dolayı, ortaöğretim yaşına gelen çocuklar, ilçeye günlük gelip-giderek öğrenimlerini sürdürmektedirler.

İncelenen 3. köy ise Hamidiye'dir. Hamidiye köyü, Bolvadin'in batısında ilçe merkezine 14,3 km uzaklıkta, 447 nüfuslu bir köydür. Düz, ovalık bir alana kurulmuş olan Hamidiye köyü, Afyon'un Çobanlar ilçesi yolu üzerindedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Ovalık bir arazide bulunduğu için tarıma oldukça elverişli toprakları mevcuttur. Bundan dolayı da köyde arpa, buğday ve pancar üretiminin yanı sıra sebze ve meyve üretimi de yapılmaktadır. Buna ek olarak köyde pek çok tavuk çiftliğinin olması da dikkat çekicidir. Bu da kümes hayvancılığının oldukça yaygın olduğunu göstermektedir.

Hamidiye köyünde 1 ilköğretim okulu ve 1 de cami mevcuttur. Okuma-yazma oranının ve yüksek tahsil oranının fazla olduğu köyde, memuriyet alanında çalışanların sayısı da dikkate değerdir.

Dış göçün olmadığı bu köyde ilçe merkezlerini birbirine bağlayan yol üzerinde olması nedeniyle giyim-kuşam ve konuşma tarzı merkezdeki ile hemen hemen aynıdır.

İncelenen 4. ve son köy ise Ortakarabağ'dır. Bu köy, Derekarabağ köyüne 8 km, Büyükkarabağ kasabasına 10km, ilçe merkezine ise 21,5 km uzaklıktadır. Nüfusu 366 olan köy, inceleme alanımıza giren köyler içerisinde en az nüfusludur.

1 ilköğretim okulunun ve 1 caminin bulunduğu bu köy de Eber Gölü'ne oldukça yakındır. Bundan dolayı köyün geçim kaynağını büyük ölçüde kındıra, kamış üretimi ve göl balıkçılığı oluşturmaktadır.

Aynı zamanda Sultandağı ilçesine de oldukça yakın olan bu köyde sosyal ilişkilerin oluşumunda bu mevkisinin de önemli bir yeri vardır. Ekonomik gelir düzeyi oldukça düşük olan bu köyde bunun etkisi ile evler genellikle tek katlı, düz damlı fakat betonarmedir. Kılık-kıyafet ve şive açısından köy halkı, Büyükkarabağ Kasabası ve Derekarabağ Köyüyle benzeşmektedir.

Bulgular

Araştırmamıza Katılanların Kişisel Özellikleri

Örneklem katılanların %52,2'si (s=192) ilçe merkezinden olup, kırsal alana %47,8 (s=176) düşmektedir. İlçe merkezine ve kırsal alana bakılacak olursa; ilçe merkezinde örneklem alınan mahallelerden olan Çardaklı, Yenimahalle, Gökçeyayla mahallelerinin örneklem içindeki oranları sırasıyla %20,4, %13,6, %5,4'tür. İlçenin örneklem dâhil edilen diğer iki mahallesi olan Ağılönü ve Erkmeh mahallelerinin örneklem bütünü içerisindeki oranı ise sırasıyla; %7,4 ve %5,4'tür.

Kasabaların örneklem içindeki oranlarıysa; Dişli: %12,8, Özburun: %13,4, Kemer kaya: %11,5, Büyükkarabağ ise %5,4'tür. Köylerden ise örneklem alınan kişi sayısı: 17 olup, bu da toplam içerisinden %4,7'lik bir alanı kapsamaktadır.

Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılım

Araştırmaya toplam 179(%48,6) kadın katılmıştır. Bu da çalışmada sık sık vurgulandığı gibi toplumsal değişme ve buna bağlı olarak da geleneksel düşünce tarzının hızla değişime uğramasıyla kadınların da artık sosyal hayata büyük bir oranda adapte olduğunu göstermektedir. Nitekim araştırmaya katılan erkeklerin sayısı ise 189 ve oranı %51,4'tür. %48,6'lık bir oranla kadınların erkeklere büyük ölçüde yaklaştığı görülmektedir.

Yaş grubu olarak örneklem içerisinde 15 yaş grubundan başlayarak 61 yaş ve üstüne kadar olan kişiler dâhil edilmiştir. Yaş faktörünün de dini ve sosyal hayatın şekillenmesinde büyük etkisi olduğu düşünülerek araştırmamızın kapsamı oldukça geniş tutulmaya çalışılmış farklı yaş gruplarından kişilerin görüşlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda araştırmaya katılanların %37,5(s=138)'i 15-25 yaş grubundan, %30,1(s=111) 26-40 yaş grubundan, %26,6(s=98) 41-60 yaş grubundan, %5,1(s=19) 61 ve üzeri yaş grubundandır.

Eğitim durumuna bakıldığında örneklem bütünü büyük ölçüde okur-yazar olduğu görülmektedir. Nitekim okuma-yazma bilmeyenlerin oranı sadece %4,7'dir. Genel olarak örneklem çoğunluğu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

lise mezunu oluşturmaktadır. Oranı %27,2'dir. Buna rağmen ilkökul mezunu olanların oranı da liseye oldukça yakındır ve %25,5'dir. Eğitim düzeyinin kadınlara göre erkeklerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Nitekim yüksek tahsilli olan erkeklerin oranı %30,6, kadınların %10,1'dir. Kırsal alanla ilçe merkezini karşılaştırdığımızda ise yüksek tahsilli oranı ilçede %29,1, kırsalda ise %11,3'tür.

Mesleki Statülere Göre Dağılım

Çalışmada meslek grupları çiftçi, esnaf-zanaatkâr, işçi, memur, emekli ve ev hanımı kategorilerinde toplanmış olup mesleği olmayanlar ya da olup da şu an çalışmayanları ifade etmek üzere işsiz seçeneği şıklar arasına eklenmiştir. Diğer maddesinin ise genellikle serbest meslek sahipleri ve öğrenciler tarafından işaretlendiği tespit edilmiştir.

Bu bağlamda araştırmaya katılanların %5,4(s=20)'ü çiftçi, %6,8(s=25)'i esnaf-zanaatkâr, %6,3(s=23)'ü işçi,%23,4(s=86)memur, %25,5(s=94)'i ev hanımı, %7,1(s=26)'i işsiz, %6,0(s=22)'sı emeklidir. Diğer maddesini işaretleyenlerin oranı ise %16,8(s=62)dir.

Bolvadin ve Çevresinde Dini Hayat

Dini İnançlar

İnanma duygusu insanda “fitri” bir gerçeğe dayanmaktadır. İnanç tabiri ise, bilgi, kanaat ve imanı ifade edecek şekilde kullanılmaktadır. İman, bilgi ve kanaat dediğimiz şeyler arasında göze çarpar farklar vardır. Fakat bunları idare eden ortak bir faktörler bütünü ve bunların tasviri hususunda da ortak bir karakteristikleri grubu mevcuttur. İnanç tabirinin bu genel kullanılışı günlük lisandaki kullanımına çok yakındır. Hepimiz de bir bilgi, kanaat ve iman sahibi olduğumuzu daha iyi anlatabilmek için “inanıyorum” deriz (Krech ve Crutchfield, 1980:209-212.)

Bununla birlikte “bir inanç, ferdin dünyasının bir yönüne ait idrak ve bilgilerin devamlı bir organizasyonudur. Bir inanç, bir şeyin ifade ettiği manalar bütünüdür, ferdin eşya hakkındaki bilgisinin toplamıdır (Krech ve Crutchfield, 1980:197).” “İnançların teşekkülünde iradenin ve hissiyatın rolü vardır. Fakat yalnız başına iradenin ya da hislerin inancı meydana getirmesi mümkün değildir(Pazarlı,1972:20).”

Herhangi bir inancımızın teşekkülünde olduğu gibi dini inançlarımızın ve tutumlarımızın oluşmasında da pek çok faktör etkilidir. Bunun yanı sıra, kişinin, kendine ve çevresindeki herhangi bir obje ya da olaya karşı, dini inançlarına, dayanarak organize ettiği ve onu, düşünce, duygu ve davranışlara hazırlayıcı bir eğilim(Bayyığıt,1989:7) olarak tabir edilen dini tutumlar da kişinin hayata bakış açısını etkilemektedir. Çünkü inançlar ve tutumlar, genellikle şahsiyetin değişmeyen, kararlı ve istikrarlı yanını oluştururlar(Krech ve Crutchfield, 1980:181,220-224).

Ancak dini inançlara bağlılık derecesine bakıldığında ise inanmanın pek çok derecelerde olduğu görülmektedir (Ülken,1963:51).Yine dini inançlar ve bunun yansıması olan pratiklere bağlılık, kişisel olduğu kadar aynı zamanda toplumsal bir olaydır. Her fert, kendini belli bir tutuma zorlayan bir çevrede gözlerini dünyaya açar ve yaşar. Kişinin doğduğu ve büyüdüğü çevresinin, ait olduğu toplumsal tabakası veya sınıfının, yaşadığı yerin ve çağın gelenek ve göreneklerinin, dünya görüşünün ve hatta modanın dini inançlar ve pratiklere duyduğu ilgide payının bulunduğu kuşkusuzdur (Günay,1999:32).

İncelenen yöre içerisinde de toplum yaşamı içerisinde dinin önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Nitekim katılımcıların büyük çoğunluğu “dinsiz bir hayat olmayacağını, insanın yaratılış gayesinin bu” olduğunu ifade etmektedirler. Bununla birlikte, katılımcılardan bazıları da dinin gerekli olduğunu ancak “ dinde zorlama” olmadığını, dinin ancak kişiyle Allah arasındaki

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 5 Spring 2013

özel bir hadise olduğunu ifade etmişlerdir. Yine, “dinin her şeyden önce bir inanç hadisesi olduğu” ve “Allah’a imanla başladığı” gibi ifadeler de oldukça sık duyduğumuz ifadelerdir.

Bu bağlamda katılımcıların, dinin gerekliliği ve dinin inançla başladığı konusunda hem fikir olmalarına rağmen dini inançlara bağlılık derecelerinde farklılıklar görülmektedir.

Allah İnancı

Katılımcıların büyük çoğunluğu dinin gerekliliği konusunda hem fikir olup, dinin Allah’a inançla başladığını ifade etmişlerdir. Ancak katılımcıların Allah’ın varlığı ve birliğine inanç konusunda değişik tutumları olduğu görülmektedir. Allah’ın varlığı ve birliği konusunda akli ve mantıki delillere ihtiyaç duyduğunu belirten ve Allah inancının bu delillerle açıklanmasının gerektiğini belirten deneklerimiz olduğu gibi, Allah’ın varlığına ve birliğine hiçbir delile ihtiyaç duymadan inandığını belirten deneklerimiz de vardır.

Çok cüzi olmakla birlikte Allah’a inanmadığını belirten kimseler olduğu gibi, Allah’ın varlığı konusunda şüpheleri olduğu ancak yine de inandığını belirtenler de olmuştur

Bu bağlamda katılımcıların %79,1’i “Allah’ın varlığına kesin olarak inanıyorum ve Allah inancı konusunda akli ve mantıki delillerin varlığını kabul ediyorum” demişlerdir. Katılımcıların %14,1’i ise Allah’a inandıklarını belirtmekte fakat delile ihtiyaç duymadığını ifade etmektedir. Taklidi bir şekilde Allah’ın varlığına ailesi veya çevresi inandığı için inandığını belirten denek olmamıştır. %4,6 oranında Allah’ın varlığına inanmadığını belirten, %0,3 oranında ise Allah’ın varlığına inanıyorum fakat yine de şüphelerim var cevabı verilmiştir. Ancak daha sonraki değerlendirmelerimizde bu konuda samimi olunmadığı ya da çelişkili bir ifade de bulunduğu görülmüştür.

Allah inancı değişkenlere göre değerlendirildiğinde Allah’ın varlığına akli ve mantıki delilleri kabul ederek inandığını söyleyenlerin oranı erkeklerde %86,3, kadınlarda ise %71,5’dir. Yine, Allah’ın varlığına kesin bir teslimiyetle, delile ihtiyaç duymadan inandığını belirten erkeklerin oranı %8,5, kadınların oranı ise %20,1’dir. Allah’ın varlığı konusunda şüpheleri olduğunu belirten %0,5 oranıyla araştırmamızda yer alan tek denek erkektir. Allah’ın varlığına inanmadığını belirten deneklerin oranı kadınlarda %6,2 erkeklerde ise %3,2’dir. Buradan da kadınlara nazaran erkeklerin biraz daha rasyonel bir inanca sahip olduğunu söyleyebiliriz. Geleneksel bir tavırla, herhangi bir delile ihtiyaç duymadan inanan kadınların oranı bu sonucu doğrulamaktadır. Ancak erkeklere nazaran Allah’a inanmayanların oranının kadınlarda daha fazla oluşu da oldukça dikkat çekicidir ve bir çelişki yaratmaktadır.

Konuya kırsal kesim ve ilçe merkezi açısından değerlendirdiğimizde ilçe merkezinde oturanların %81,2’si Allah’ın varlığı konusunda kesin bir inanca sahip olduğunu belirtmiş ve bu konuda akli ve mantıki delillerin varlığını da kabul etmiştir. İlçe merkezinde katılımcıların %14,1’i Allah’ın varlığına delile ihtiyaç duymadan inandıklarını belirtmişlerdir. Allah’ın varlığı konusunda şüphe duyanlara rastlanmamakla birlikte, Allah’ın varlığına inanmadığını belirtenlerin oranı da %2,6 olmuştur.

Kırsal kesimde ise, deneklerimizin %76,7’si Allah’ın varlığına inandığını ve bu konuda akli ve mantıki delillerin varlığını kabul ettiğini belirtmiş, %14,2’si Allah’ın varlığına delile ihtiyaç duymadan inandığını ifade etmiştir. Allah’ın varlığı konusunda inanmakla beraber şüphesi olanların oranı sadece %0,5’tir. Allah’ın varlığına inanmayanların oranı ise %6,8’dir. Bu açıdan kırsal kesimde Allah’a inanmayanların oranının daha fazla oluşu dikkat çekmektedir.

Dini inançlar ve yaşayışta yaş faktörünün de önemini düşünerek Allah’ın varlığı inancını buna göre değerlendirdiğimizde 15-25 yaş grubunda olanların %68,9’unun akli ve mantıki delillerle beraber Allah’ın varlığına inandığını görüyoruz. Delile ihtiyaç duymadan inananların oranı ise %21,0’dır. Allah’a inanmayanların oranı en çok bu yaş grubunda olup, %7,2’dir. Allah’ın

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

varlığı konusunda şüpheleri olanların oranı bu grupta %0,8'dir. 26-40 yaş grubunda ise 1. kategoride olanların oranı %83,8, 2. kategoride olanların oranı %12,7, Allah'ın varlığına inanmayanların oranı %0,9'dur.

41-60 yaş grubunda akli ve mantiki delillerle birlikte Allah'ın varlığına inandığını ifade edenlerin oranı %85,8, delile ihtiyaç duymayanların oranı %9,1, inanmayanların oranı ise %3,1'dir.

Son yaş kategorisinde ise delillerle beraber Allah'ın varlığına inananların oranı %89,5, delile ihtiyaç duymayanların oranı %5,3'tür. Bu kategoride bu konuda şüphesi olduğunu ya da inanmadığını ifade eden olmamıştır.

Bu sonuçlar, daha çok 15-25 yaş grubunda olan deneklerimizin Allah inancı konusunda bir netlik olmadığını göstermektedir. Bu konuda inanmayanların ve şüphe duyanların bu kategoride olması bunun kanıtıdır. Yine yaş ilerledikçe inanç konusunda kararsızlık giderek kalkmakta ve daha çok rasyonel bir bakış açısı hâkim olmaktadır.

Peygamberlik, Kutsal Kitap ve Melek İnançları

“Amentü”nün diğer esaslarından birisi olan peygamberlere iman konusunda deneklerimizin %76,1'inin Allah'ın varlığıyla birlikte peygamberlere de inandığı tespit edilmiştir. Anket çalışmasının yanı sıra araştırma çevresinde yapılan mülakat çalışmalarında katılımcılara “peygamberiniz kimdir?” diye sorulmuş, deneklerin tamamı tarafından “Hz. Muhammed” cevabı alınmıştır.

Hatta özellikle kırsal kesimde Hz. Muhammed cevabıyla birlikte Aleyhisselam denmektedir. Öğrenciler arasında yine Sallallahü Aleyhi ve Selem ifadeleri kullanılmaktadır. Yine Hz. Muhammed'den bahsedilirken “Rasulullah” ifadesi de büyük çoğunlukla eklenmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, peygamberlik müessesesinin oldukça önemli olduğunu belirtmekte ve Allah'ın peygamberleri vasıtasıyla insanlığa doğru yolu gösterdiğini söylemektedirler. Ancak diğer dinlerin peygamberleri sorulduğunda ise en çok hatırlanan peygamber Hıristiyanlığın peygamberi olan Hz. İsa olmuştur. Musevilik dininin peygamberi olan Hz. Musa bu konuda 2. sırada gelmektedir. Kendisine “Zebur” indirilen Davud (A.S) ise genellikle hatırlanmamaktadır. Ancak, kendilerine verilen kitaplarla peygamberler eşleştirilerek, bir tekerleme halinde söylenmekte ve bu şekilde daha kolay hatırlandığı görülmektedir. Peygamberler konusunda eğitim düzeyi arttıkça daha fazla bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra gerek ilçe merkezinde gerekse kırsal alanda özellikle orta yaşın üzerindeki kadınlarda peygamberlik konusunda bilgilerin daha çok menkıbe türü ifadelerle teyit edildiği görülmektedir.

Yine mülakat çalışmalarında deneklere Kur'an'da adı geçen peygamberler konusunda neler bildikleri sorulduğunda en çok, Hz. Adem'in kıssasından, Hz. Musa'nın Firavun ile mücadelesinden, Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelişinden, Hz. Eyyub'un sabrından, Hz. Süleyman'ın kuş dili bilmesinden bahsedilmektedir. Şunu da eklemek gerekmektedir ki peygamberlerden bahsedildiğinde halk, devamlı tazim ve hürmetle bahsetmektedir.

Buna ek olarak araştırma alanında Kutsal kitaplara inandığını belirtenlerin oranı %73,4'tür. Gerçekleştirilen mülakatlar sonucunda yöre halkının kutsal kitaplar arasında Kur'an'a özel bir değer verdikleri görülmektedir. Son din olan İslam Dininin kitabı olarak tasvir ettikleri Kur'an'ın son kitap olduğunu belirtmekte ve Kur'an'a büyük bir saygı duyduklarını bundan dolayı da Kur'an yerine Kur'an-ı Kerim ya da Kur'an-ı Azimüşşan dediklerini söylemektedirler.

Kur'an'ın “Allah Kelamı” olduğu için çok kıymetli olduğunu belirtmektedirler. Bunun yanı sıra deneklerin %94,6'sı Kur'an-ı Kerim'in 14 asır önce nazil olmasına rağmen, hükümlerinin

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

bugün ve gelecekte de geçerli olduğunu ifade etmişlerdir. Yine katılımcıların %95,9’unun evinde Kur’an-ı Kerim mevcuttur.

Yöre halkı Kur’an-ı Kerim’i evlerinde özellikle belden yukarı olacak yerlere koymaktadır ya da duvara asmaktadır. Daha çok “Mushaf” tabir edilen Kur’an için genç kızlar özenle dantelden kılıf örmekte ve gelin oldukları zaman da bu Kur’an’ı götürmektedirler.

Yine araştırmamıza katılanların çoğunluğu vakit bulabildiklerinde Kur’an-ı Kerim’i okumaya çalıştıklarını söylemekte, bilmeyenler ise Kur’an okumayı bilmediklerini ancak okumayı istediklerini eklemektedirler.

“Amentü”de yer alan diğer bir iman esası ise “meleklerle iman”dır. Katılımcıların tamamı dikkate alındığında meleklerle inandıklarını belirtenlerin oranı %72,5’tir. Diğer iman esaslarına nazaran burada oran biraz daha düşüktür. Yapılan mülakatlarda, katılımcılar, melekleri “Allah’ın emri ile görevlendirdiği nurani varlıklar” olarak tanımlamışlardır. Yine özellikle 15-25 yaş grubunda olanlar çoğunlukla olmak üzere melek deyince beyaz, kanatları olan varlıklar akla geldiği belirtmişlerdir. Bunun da daha çok çizgi filmlerdeki melek tasvirinin etkisiyle ortaya çıktığını eklemektedirler.

Katılımcılara “Dört büyük melek hangileridir?” diye sorulduğunda en çok halk arasında “ölüm meleği” diye tabir edilen Azrail’in hatırlandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra vahiy meleği olan Cebrail ve Kıyamet günü sur’u üfleyecek olan İsrail’in de oldukça sık hatırlandığı görülmektedir. Tabiat işleri ile görevlendirilmiş olan Mikail isimli meleğin ismini söyleyenlerin sayısı oldukça azdır. Bu meleklerin tamamını sayanların büyük çoğunluğu, öğrenci olduğunu belirtenler ya da yüksek tahsil yapanlardır. İlçe merkezinde ve kırsal alanda kadınlar arasında bu oran oldukça düşüktür. Bu da cinsiyetin dini inançlara bağlılık üzerindeki etkisini göstermektedir.

Bunun yanı sıra insanları koruyan “Hafızun”, halk arasındaki tabiriyle “Hafaza” meleklerinden, günah ve sevapları yazmakla görevli olan “Kıramen Katibin” meleklerinden, insanları kabirde sorgu-suale çekecek olan “Münker ve Nekir” isimli meleklerden bahsedilenler de oldukça çoktur.

Ahret, Kaza ve Kader İnancı

Ahret, sözlükte “son, sonra olan ve son gün” anlamlarına gelir. Terim olarak ahret, İsrail’in (a.s) Allah’ın emriyle kıyametin kopması için sura ilk defa üflemesiyle başlayacak olan ebedi hayata denir.

Ahirete iman, iman esaslarında olan genellikle Kur’an’da “el-yevmü’l-ahir” (son gün) şekilde, Allah’a imanla yan yana zikredilmiştir. Bu da ahret inancının iman esasları arasında çok önemli olduğunu göstermektedir.

Kur’an-ı Kerim’in pek çok ayetinde dünya hayatının geçici, ahiretin ise ebedi olduğu, insanların dünyanın geçici zevklerine ve aldatmacalarına kanmamaları, daha hayırlı ve kalıcı olan ahiret mutluluğunu yakalamaları gerektiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte Kur’an, dünya hayatının da ihmal edilmemesi gerektiğini, çünkü ahiretin dünyada kazanılacağını, ahirette mutlu olmanın, dünyadaki yaşayışa bağlı bulunduğunu ifade etmektedir(Komisyon,2000:17-118).

Ahret inancı hakkında, anketler sonucunda katılımcıların %75,3’ünün ahiret gününe inandıkları tespit edilmiştir. Bu konuda ilçe merkezi ile kırsal kesim arasında oran olarak büyük bir farklılık söz konusu değildir. Yine anket çalışmasına ek olarak, yapılan mülakatlar sonucunda katılımcıların büyük bir çoğunluğunun “bu dünyanın bir imtihan dünyası” olduğunu, yani “yalan dünya” olduğunu “insanın bu dünyada mutluluğunun çok önemli olmadığını asıl öbür dünyada mutlu olmanın önemli olduğunu” belirttikleri tespit edilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Son olarak kaza ve kader inancı değerlendirildiğinde öncelikle“ sözlükte “ölçü, miktar, bir şeyi belirli ölçüye göre yapmak ve belirlemek” anlamına gelen kaderin terim olarak “yüce Allah’ın, ezelden ebede kadar olacak bütün şeylerin zaman ve yerini, özellik ve niteliklerini, ezeli ilmiyle bilip sınırlaması ve takdir etmesi demek” olduğu söylenebilir. Allah’ın ilim ve irade sıfatlarıyla ilgili bir kavram olan kader, evreni, evrendeki tüm varlık ve olayları belli bir nizam ve ölçüye göre düzenleyen ilahi kanunu ifade eder.

Sözlükte “emir, hüküm, bitirme ve yaratma” anlamlarına gelen kaza ise Cenab-ı Hakk’ın ezelde irade ettiği ve takdir buyurduğu şeylerin zamanı gelince, her birisini ezeli ilim, irade ve takdirine uygun bir biçimde meydana getirmesi ve yaratmasıdır. Kaza, Allah’ın tekvin sıfatı ile ilgili bir kavramdır(Komasyon,2000:134).”

Kader ve kazaya inanmak iman esaslarındandır. Araştırma alanında kader ve kaza inancına bağlılık derecesine bakıldığında, katılımcıların %79,4’ünün kader ve kaza inancına sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte kaza ve kader inancı yöre halkı arasında çoğunlukla kader adı altında toplanmaktadır. Yapılan mülakatlar sonucunda katılımcıların çoğunluğu bu konu için “taktir-i ilahi” yada “alin yazısı” demekte oldukları tespit edilmektedir. Kader ve kaza kelimelerini tanımlamaları istendiğinde büyük çoğunluk, kader’i tanımlamaya çalışmış, kaza kelimesini ise tam olarak tanımlayabilen çok az kişi olmuştur. Özellikle, ilçe merkezinde ve kırsalda kadınlar arasında “takdir-i ilahi” diye nitelendirilen bu inanç, sosyal hayatta etkisini gösteren bir inançtır. Çoğunlukla insanların, güç yetiremediği olaylar karşısında ya da başına gelen problemler için “kader, kısmet buymuş, elden bir şey gelmez” diyerek büyük ölçüde Allah’ın emrine tam bir teslimiyet gösterdiği görülmektedir.

Diğer dini inançlarda olduğu gibi kaza ve kader inançlarında da bu inanca bağlılık derecesinde etkili olan pek çok sosyal faktör vardır.

İbadetler

İslam dini, iman ve amel olarak iki yönden mütalaa edilir(Bakara2/25, Nahl 16/97, Meryem19/96). Ameller de ibadet ve muamelattan ibarettir. İman, insanın maneviyatını yapar, Allah’a karşı kulluk ve bağlılığımızı sözler ve hareketlerle ifade etmeye de “ibadet” denir. İbadetler de insanı kemale ulaştırır (Pazarlı,1972:189).

İbadetler, dini hisler ve heyecanların maddi tezahürleridir. Dini hayat yaşayan bir ferdin inandığı kutsal varlık karşısında duyduğu heyecanın hareket şeklinde ifadesidir(Pazarlı,1972:190). Bununla birlikte“ ibadetler, keyfi değil, belirli zaman ve erkâna tabi hareketler ve fiillerdir. Belirli zamanlarda müminleri Tanrısıyla karşı karşıya getirerek onda din hissini kuvvetlenmesine sebep olmaktadır(Pazarlı,1972:189).”

Buna ek olarak ibadetlerin ferdi bir yönü olduğu gibi, içtimai yönleri de mevcuttur. Geçmişten günümüze bütün dinlerde, değişik ibadet şekilleri bulunmaktadır. Bu ibadet şekillerinde toplumların yapıları, gelenek ve görenekleri, arzu ve isteklerine geniş ölçüde bağlı bir eylemdir. Her dinde, dini pratiklerin kendilerine göre konuları, kadroları ve hayatı vardır(Günay,1999:31).

Bu açıdan yöre halkının geneline bakıldığında dini inançların yanı sıra pratiklere de düşkün oldukları görülmektedir. İbadetler, farz, vacip, sünnet, nafil gibi fihhi bir ayrıma tabi tutularak yöre halkınca yerine getirilmeye çalışılmaktadır.

Katılımcıların çoğu, ellerinden geldikleri kadarıyla öncelikle farz ve vacip olan ibadetleri, daha sonra sünnetleri ve eğer imkân bulurlarsa da nafil ibadetleri yerine getirmeye çalıştıklarını belirtmektedirler.

Biz de bu açıdan İslam’daki klasik tasnife uyarak biçim yönünden ibadetleri üç kategoride incelemeye çalışacağız.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

- a) Bedenle yapılan ibadetler: Namaz, oruç, dua, Kur'an okuma, kabir ziyaretleri vb.
 b) Malla yapılan ibadetler: Zekât, kurban ve sadakalar.
 c) Hem bedenle hem de malla yapılan ibadetler: Hac.

Bedenle Yapılan İbadetler

Namaz

Namaz ibadeti konusunda yöre halkı içerisinde pek çok farklı tutum mevcuttur. Ancak yapılan mülakatlarda katılımcıların çoğunluğu namazın “dinin direği” ya da “müminin miracı” olduğunu söylemektedirler.

Bu açıdan yöre halkı içerisinde beş vakit namazını devamlı kıldığını bunun yanı sıra nafile namazlara da önem verdiğini belirtenler olduğu gibi, sadece beş vakit namazı kıldığını belirtenler, günlük namazını ara sıra kıldığını belirtenler de bulunmaktadır. Buna ek olarak erkekler açısından sadece Cuma ve Bayram namazlarını kıldığını ya da devamlı cami 'ye giderek cemaatle beraber namaz kıldığını belirtenler de vardır.

Bu durumların ortaya çıkmasında, yani yöre halkının dini yaşamının şekillenmesinde elbette ki sosyal faktörlerin de etkisi büyüktür. Bu açıdan konuyu belirlenen değişkenlere göre değerlendirmek önem arz etmektedir. Bu bağlamda yörede günde beş vakit namazını devamlı kıldığını belirtenlerin oranı %36,6'dır. Bunun yanı sıra bazı nedenlerden dolayı her gün beş vakit olmasa da yine de namazlarını kılmaya çalıştıklarını belirtenlerin oranı %56,7'dir. Diğer seçeneğinde deneklerimizin %2,9'u namazlarını Ramazan'da kıldıklarını belirtmişlerdir. Hiç namaz kılmayanların oranı ise %2,4'tür.

Konu, cinsiyet açısından değerlendirildiğinde yörede erkeklere nazaran kadınlarda günlük beş vakit namaz kılma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Nitekim bu oran kadınlarda %39,7 iken erkeklerde %33,4'tür. Yine ara sıra namaz kıldığını belirten kadınların oranı %53,7'dir. Bu oran erkeklerde daha fazla olup %60,4 ile erkeklerin günlük namazları daha çok ara sıra kıldıklarını söylemek mümkündür. Her iki cinste de günlük namazları hiç kılmadığını belirtenlerin oranı oldukça az olup, bu oran kadınlarda %1,6 iken, erkeklerde %3,0'e çıkmaktadır. Yine diğer seçeneğiyle günlük beş vakit namazı Ramazan Ayı'nda kıldığını belirten kadınların oranı %3,4 iken, bu oran erkeklerde %2,6'dır.

Konu, yaş grupları açısından değerlendirildiğinde günlük namaz kılma ibadetine bağlılığın en fazla olduğu yaş grubunun %68,4 ile 61 ve daha yukarı yaşlarda olanların bulunduğu grup olduğu görülmektedir. İkinci sırayı %37,7 ile 41-60 yaş grubu, üçüncü sırayı %35,1 ile 26-40 yaş grubu, dördüncü sırayı ise %31,4 ile 15-25 yaş grubu oluşturmaktadır. Günlük namazlarını ara sıra kıldığını ifade edenlerin oranı ise %61,2 ile en fazla 26-40 yaş grubundadır. Bu oran 15-25 yaş grubunda ise oldukça düşerek %31,5'tir. 61 ve yukarıya yaş grubunda hiç namaz kılmadığını belirten katılımcı bulunmazken, bu oran 15-25 yaş grubunda %3,6, 26-40 yaş grubunda %1,8, 41-60 yaş grubunda ise %2,1'dir. Buradan yaş ilerledikçe günlük beş vakit namaz kılma sıklığının da arttığının söylenmesi mümkündür.

Yine konu üzerinde etkisi olabileceği düşünülen diğer bir değişken de eğitim durumudur. Eğitim durumu ile günlük namazları kılma sıklığı arasındaki ilişkiye bakıldığında günlük beş vakit namaz kılma oranının en yüksek olduğu grup okuma-yazma bilmeyenler grubudur. Bu grup içerisinde hiç namaz kılmadığını belirten denek olmamıştır. Günlük beş vakit namazını kıldığını belirtenlerin oranı okur-yazar olanlar arasında %35,0, ilkökul mezunlarında %34,1, ortaokul mezunlarında %39,5, lise mezunlarında %35,0, yüksekokul ya da fakülte mezunları arasında %35,5'tir. Öğrenci olduklarını belirtip, diğer kategorisini işaretleyenler arasında ise bu oran %26,3'tür. Buradan, günlük beş vakit namazını düzenli olarak kılanların en çok okur-yazar

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/5 Spring 2013

olmayanlar arasında olduğu görülmektedir. Tamamen düzenli bir şekilde olmasa da eğitim düzeyi arttıkça beş vakit namaz kılma oranında bir düşme görülmektedir.

Konu yerleşim yeri açısından değerlendirildiğinde ilçe merkezinde günlük beş vakit namaz kıldığını belirtenlerin oranı kasaba ve köylere oranla daha fazladır. Bu oran, ilçe merkezinde %38,1 iken kasaba ve köylerde %35,1'dir. Günlük beş vakit namazı ara sıra kıldığını belirtenlerin oranı ilçe merkezinde %57,6 iken kırsal kesimde %55,8'dir. Günlük beş vakit namazı hiç kılmadığını belirtenlerin oranı ilçe merkezinde %1,5 iken, kırsal kesimde %3,3'tür. Ramazan'da günlük namazlarını kıldıklarını belirtenlerin oranı kırsal kesimde %3,3 iken, ilçe merkezinde %2,6'dır. Buradan da ilçe merkezinde yaşayanların kırsal kesime göre günlük beş vakit namaz ibadetine daha çok bağlı olduğunun söylenmesi mümkündür.

Anketten elde edilen verilere ek olarak, mülakat çalışmalarında günlük namazlara, erkekler için Cuma ve Bayram namazlarına ek olarak katılımcıların bazıları nafile namazlar da kıldıklarını ifade etmektedirler. Bu durum, özellikle ilçe merkezinde ve kırsal kesimde kadınlar arasında daha yaygındır. Yine özellikle kadınlar arasında geleceğe ait bazı konular hakkında bazı ip uçları elde edebilmek için kılınan İstihare namazı, bir dileğin yerine gelmesi ümidiyle kılınan Hacet namazı, özellikle Ramazan ayında kılınan Teravih ve Tesbih namazları gibi nafile namazlar da oldukça yaygındır.

Bunların yanı sıra katılımcılardan bazıları gece namazı, kuşluk namazı gibi nafile namazlar da kıldıklarını belirtmektedirler. Yine erkek deneklerimizin çoğunluğu özellikle ileri yaşlarda olanlar iklimin kurak geçtiği dönemlerde yağmur duasına çıktıklarını ve namazını kıldıklarını belirtmişlerdir.

Oruç

Bedenle yapılan diğer bir ibadet de "oruç" ibadetidir. Oruç ibadeti, senede bir ay yerine getirildiğinden bu ibadete bağlılık oranı namaz ibadetine göre daha fazladır. Oruç ibadeti, yalnızca bireysel olmayıp, Ramazan Ayı'nda bütün İslam camiası tarafından yerine getirilmeye çalışıldığından oluşan manevi hava, insanlar üzerinde oldukça tesirli olmaktadır. Yörede de Ramazan Ayı'nda dini hayat oldukça hareketlenmektedir. Dini pratiklerin yerine getirilmesine büyük önem gösterilmektedir. Yaşlı-genç, eğitilmiş-eğitimsiz, zengin-fakir hiçbir fark olmaksızın kişiler bir ay boyunca hızlı bir ibadet temposuna girmektedirler.

Gerek kırsal kesimde gerekse ilçe merkezinde bu ay boyunca mukabeleler yapılır. Mukabelelerin yanı sıra ferdi olarak da hatim yapmaya özen gösterilir. Ev hanımları iftar için hazırlık yaparken, erkekler işten sonra büyük çoğunlukla alış verişi yapmaktadırlar. Ramazan Ayı, bundan dolayı ekonomik hayatın da canlandığı bir aydır. Bu ayda, iftardan sonra büyük ölçüde bir canlılık başlamakta, halk camilere dolmaktadır. Teravih namazından sonra ise erkeklerin çoğu sahura kadar uyumamakta, sahur yaptıktan sonra ise sabah namazını kılarak evlerine gitmektedirler.

Yörede Ramazan Ayı'nda büyük bir yardımlaşma yaşanmaktadır. Zenginler, fakir olanlara yardım ederler. Fakirlere verilmek üzere her gün toplu iftar yemekleri düzenlenir. Ancak bu faaliyet, daha çok ilçe merkezinde yaygındır. Yine yörede akrabalar arasında da iftar davetleri düzenlenir. Halk, her gün iftarda bir misafir ağırlamaya çalışır.

Yörede Ramazan Ayı boyunca oluşan manevi ortamın yanı sıra, geleneksel bir toplum olduğundan oldukça etkin bir sosyal kontrol hâkimdir. Bundan dolayı da bu ayda, cemiyet içerisinde bir şeyler yenilip, içilmesi hoş görülmez. Fakat bu ay boyunca lokantaların açık tutulduğu görülmektedir. Ancak şunu da eklemek gerekmektedir ki dünyamızın yaşamış olduğu değişim süreci, modern toplumlarda olduğu kadar incelediğimiz yöre gibi geleneksel toplumlarda da

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

büyük ölçüde etkilemektedir. Bundan dolayı da eskiye nazaran anlayışlarda da değişiklikler olmuştur. Artık oruç tutmak kadar tutmamak da normal görülmektedir.

Bu bağlamda katılımcıların oruç ibadeti ile ilgili durumları değerlendirildiğinde %54,9'unun Ramazan orucunun tamamını ve nafil oruç da tuttukları görülmektedir. Katılımcıların %19,8'i sadece Ramazan orucunun tamamını tuttuklarını belirtmişlerdir. Ramazan orucunun yarısını tuttuğunu belirtenlerin oranı %10,6'dır. Orucun çok azını tuttuğunu belirtenlerin oranı %4,8, hiç oruç tutmadığını belirtenlerin oranı ise %7,7'dir.

Yerleşim yerine göre, ilçe merkezinde oturanların %57,2'si, kırsal kesimde olanların %52,2'si Ramazan orucunun tamamını ve bunun yanı sıra diğer zamanlarda nafil oruç tuttıklarını belirtmişlerdir. İlçe merkezinde oturan katılımcıların %21,8'i Ramazan orucunun tamamını tuttıklarını belirtmişlerdir. Bu oran kırsal alanda %17,6'dır. Ramazan orucunun yarısını tutanların oranı ilçe merkezinde %9,3, kırsal alanda %11,9'dur. Ramazan orucunun çok azını tuttuğunu belirtenlerin oranı ilçe merkezinde %2,6 iken bu oran kırsalda %7,3'tür. Hiç oruç tutmadığını belirtenlerin oranı ilçe merkezinde %8,8 iken bu oran kasaba ve köylerde %6,2'ye inmektedir. Bu konuda ilçe merkezinde cevap vermeyen denek bulunmazken, cevapsızların kırsal kesimdeki oranı %4,5'dir.

Yerleşim yerine göre oruç ibadetine bağlılık derecesi bakımından, ilçe merkezinde ve kırsal alanda beş ayrı kategoride toplanan cevapların hepsi mevcuttur. İlçe merkezi ile kırsal kesim arasında davranışlar açısından büyük bir farklılık görülmemekte, yöre halkının büyük çoğunlukla Ramazan orucuna ilgi gösterdiği sonucuna varılmaktadır.

Konu cinsiyet açısından değerlendirildiğinde kadın katılımcıların %52,8'i Ramazan orucuyla birlikte, nafil oruç da tuttuğunu belirtmiştir. Bu oran erkeklerde %57,1'dir. Ramazan orucunun tamamını tuttuğunu belirten katılımcıların oranı kadınlarda %20,6, erkeklerde %19,0'dur. Ramazan orucunun yarısını tutan katılımcıların oranı kadınlarda %1,2 iken bu oran erkeklerde oldukça fazla olup %19,5'dir. Ramazan orucunun çok azını tutanlar, kadınlarda %7,2 iken, bu oran erkeklerde %2,6'dır. Son olarak hiç oruç tutmadığını belirten katılımcıların oranı kadınlarda erkeklere nazaran oldukça fazladır ve %13,9'dur. Bu oran erkeklerde %1,8'dir. Erkek katılımcılar arasında cevapsız kalan bulunmazken kadınların %4,4'ü cevapsız kalmıştır. Buradan da, yöre içerisinde erkeklerin kadınlara nazaran oruç ibadetine daha bağlı olduğunun söylenmesi mümkündür.

Oruç ibadetine bağlılık durumunu etkileyen önemli bir değişken de yaştır. Kişilerin yaşları ile oruç ibadetine bağlılık durumu arasında bir ilişkinin olduğu varsayılabilir. Yaş gruplarına göre oruç tutma durumuna bakıldığında 15-25 yaş grubunda olanların %42,1'inin Ramazan orucuyla beraber nafil oruç da tuttıklarını belirttikleri görülmektedir. Bu oran, yaş arttıkça düzenli olarak artmıştır. Ramazan orucuyla beraber nafil oruç da tuttıklarını belirtenlerin oranı 26-40 yaş grubunda %54,0, 41-60 yaş grubunda %65,3, ve son grup olan 61 ve yukarı yaşlarda olanların bulunduğu grupta ise %94,7'dir. Sadece 61 ve yukarı yaş grubunda hiç oruç tutmadığını belirten denek olmazken bu oran, 15-25 yaş grubunda %13,7, 26-40 yaş grubunda ise %7,2'dir. 41-60 yaş grubunda bu oran %1'e düşmektedir. Buradan da yaş ilerledikçe oruç ibadetine olan bağlılığın arttığı sonucunun çıkarılması mümkündür.

Dua, Kur'an Okuma ve Kabir Ziyaretleri

Bolvadin yöresinde dua, kişilerin hayatında önemli bir yer teşkil etmektedir. Yapılan mülakatlarda büyük çoğunluk, dünyanın dualar üzerinde durduğunu, dua etmenin insanın yaratıcısına sığınması ve ondan yardım dilemesi anlamına geldiğini belirtmekte, kişilerin sadece başları sıkıştığında ya da bir dilekleri olduğu zaman değil de her zaman Allah'a dua etmesi gerektiğini eklemektedirler.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Yapılan anket çalışması sonucunda katılımcıların tamamına yakını dua ettiğini söylemiştir. Ancak dua etme sıklığı sorulduğunda küçük farklılıklar görülmektedir. Nitekim katılımcıların %94,6'sı her zaman dua ettiğini belirtirken, %4,1 cevapsız kalmış, %1,3'te sıkıntılı zamanlarında dua ettiğini belirtmiştir.

Yine yöre halk arasında Kur'an okuma ibadeti de oldukça yaygındır. Katılımcıların %95,9'unun evinde Kur'an-ı Kerim mevcuttur. Katılımcılar, kutsal kitaplara iman konusunda da bahsedildiği gibi Kur'an-ı Kerim'e büyük saygı göstermektedir. Yine Kur'an'ın Allah (c.c) tarafından insanlığa bir rahmet ve hidayet kitabı olarak gönderildiğine (Araf7/204) onun Allah katından olduğu konusunun asla şüphe götürmeyeceğine ve bu konuda yine Kur'an-ı Kerim'de onu uydurdu diyenlere, "eğer gücünüz yetiyorsa onun misli gibi bir sure getirin(Yunus 10/37-38)" şeklinde büyük bir meydan okuma olduğunu ve sonucunda kimsenin onun bir harfini bile değiştirmeye gücünün yetmeyeceğine inandıklarını belirterek, Kur'an'ın kıyamete kadar hükmünün devam edeceğini ifade etmektedirler.

Yöre halkının Kur'an okumaya bağlılık durumuna bakıldığında ise farklı tutum ve davranışlarla karşılaşmaktadır. Katılımcıların %11,5'i her gün düzenli olarak Kur'an okuduklarını belirtirken, %31,8 ara sıra okuduğunu, %18,3 mübarek gün ve gecelerde, %3,8 cuma günleri, %1,9 mevlit ve Yasin toplantılarında Kur'an okuduğunu söylemiştir. Hiç Kur'an okumadığını belirtenlerin oranı ise %13,0'tür. %6,7 Kur'an okumayı bilmediğini belirtmiş, bu cevabı veren bazı katılımcılar ise "eğer bilseydim, mutlaka okurdum" şeklinde bir açıklama yapmaya ihtiyaç görmüşlerdir. %7,1 ise, Kur'an'ı fırsat buldukça okuduğunu belirtmiştir. Bu soruya cevap vermeyenlerin oranı ise %5,9'dur.

Kur'an okuma konusunda, gençlere oranla orta yaş ve üstünde, kırsal kesime oranla ilçe merkezinde bağlılık oranının daha fazla olduğu görülmektedir. Erkeklerle nazaran kadınların Kur'an okumaya daha bağlı olduğu tespit edilmiştir. Özellikle kadınlar arasında yaygın olan mevlit ve Yasin toplantılarında, Mevlit'in yanı sıra Kur'an-ı Kerim de okunmakta ve okunan Kur'an vasıtasıyla Allah'ın rızasına kavuşulmaya çalışılmaktadır. Bunun yanı sıra hastalık, borç, bir isteğe nail olmak amacıyla da Kur'an-ı Kerim okunmaktadır. Kur'an'ın insanı felaketlerden koruyacağına ve başa gelen belalara dayanma gücü vereceğine inanılmaktadır.

Kabir ziyaretleri de, yöre halkı içerisinde uygulana gelen önemli pratiklerden birisidir. Ancak katılımcıların bu konudaki davranışları oldukça farklıdır. Katılımcıların %43,5'i kabirleri arefe ve bayram günleri ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Fırsat buldukça ziyaret ettiğini belirtenlerin oranı ise %37,8'dir. Her gün ziyaret ettiğini belirtenlerin oranı %1,4 iken, hiç ziyaret etmediğini belirtenlerin oranı ise, %6,8'dir.

Kabir ziyaretlerine bağlılıkta ilçe merkezine oranla köy ve kasabalarda ziyaretlerin daha düzenli olduğu görülmektedir. Özellikle arefe ve bayram günlerinde kırsal kesimde kadın erkek herkes kabirleri ziyaret etmektedirler. Ancak ilçe merkezinde kadınların kabirlere gitmesi oldukça nadirdir.

Bununla birlikte kadınlara oranla erkekler daha fazla ziyarette bulunmaktadırlar. Yine, kabir ziyaretlerini en çok orta yaş ve üzerinde olanlar yapmaktadırlar. Kabirleri ziyaret etmek, gençler arasında yaygın değildir.

Yöre halkı, kabir ziyaretlerinin insanlara ölümü hatırlatması nedeniyle, insanların mutlaka yapması gereken önemli bir pratik olduğunu söylemektedir. Yörede kabir ziyaretlerine gidildiğinde, öncelikle yakınların veya akrabaların mezarları sulanır ve zararlı otlar temizlenir. Daha sonra ise, başta akrabalar olmak üzere, bütün mevtalar için üç İhlas bir Fatiha okunur. Ya da bazı kimseler bunun yanı sıra mevtalar için Kur'an okurlar. Bu ziyaretlerde, sükûnet içinde olmaya,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

kabirleri çiğnememeye özen gösterilir. Aksi takdirde ölünün azap çekeceğine ve kemiklerinin sızlayacağına inanılır.

Malla Yapılan İbadetler

Zekât

Zekât, mali bir ibadettir. Kur'an-ı Kerim'de otuzdan fazla yerde geçmektedir (Bkz : Bakara 2/43, 83, 110, 177, 277; Al-i İmran 3/180; Nisa 4/77, 162; Maide 5/12, 55; A'raf 7/156; Tevbe 9/5, 11, 18, 34, 71). Yine hadis-i şeriflerde de zekâtın vücubiyeti vurgulanmıştır (Zebidi,1978:29). "Zekâtın kelime anlamı "artma, çoğalma, arıtma ve berekettir." "Doğru söylemek, sözünü tutmak", anlamına gelen sıdk kökünden alınmış olan ve Kur'an ve Sünnette zekât anlamında da kullanılmış olan sadaka kelimesi, daha sonra devirlerde gönüllü mali ödemeler için kullanılmaya başlanmıştır. Fıkıh terminolojisinde ise zekât, Allah'ın belirli yerlere sarf edilmek üzere dince zengin sayılan kişilerin mallarından belirli bir payın alınması işlemi ifade eder (Komisyon,2000:423)."

Bu çerçevede katılımcıların zekât ibadeti ile ilgili tutum ve davranışlarına bakıldığında,%94,8'inin zekâtın dinimizde gücü yeten kişilerin vermesi gereken bir ibadet olduğunu belirtmiş oldukları görülmektedir. %1,4, devlete vergi vermekle yükümlü olduğumuz için zekât vermemiz gerekmez diye düşünmektedir. Zekâtın bir ibadet değil de bir yardımlaşma mekanizması olduğunu düşünenlerin oranı da yine %1,4'tür. Zekâtın gereksiz mekanizma olduğunu düşünenlerin oranı ise %0,8'tir. %0,8 cevapsız kalırken, %0,8 de diğer seçeneğini tercih ederek zekâtın hem bir ibadet, hem de bir yardım mekanizması olduğunu belirtmiştir.

Ancak uygulamaya gelindiğinde ise durum biraz daha farklılaşmaktadır. Bilindiği gibi zekât, mali bir ibadettir ve zekâtle yükümlü olabilecek bir insanın borcundan ve tabi ihtiyaçlarından fazla nisap miktarı artıca mala sahip olması ve bu malının üzerinden bir kameri yıl geçmesi gerekmektedir(Komisyon,2000:427).

Bu anlamda yapılan mülakat çalışması sonucunda katılımcıların çoğunluğunun zekât ibadetine büyük önem verdiği görülmektedir. Ancak, zekâtın hesaplanması konusunda ise, zekâtını dini bakımdan uygun şekilde hesaplatılarak verenler olduğu gibi, malı ne olursa olsun ancak gönlünden koparı verenler de mevcuttur.

Ancak yöre içerisinde yaygın kanaate göre, eğer bir kimse nisap miktarı malı olduğu halde o malın zekâtını vermezse ya da eksik verirse Allah (c.c) o malı onun elinden alır, ya da o kişiye bu yaptığından dolayı bir musibet verir. Bundan dolayı, katılımcıların çoğunluğu zengin malında fakir ve düşkünlerin de hakkı olduğunu söylemekte ve zekâtlarını verdiklerini belirtmektedirler.

Bu konuda kadın katılımcıların %90,5'i zekâtın dinimizde gücü yeten kişilerin mutlaka vermesi gereken bir ibadet olduğunu belirtmişlerdir. Ancak kadınların çoğunluğu kendilerinin ekonomik özgürlüklerinin bulunmadıklarını, evin reisinin eşleri olduğunu söyleyerek kendi adlarına bu vazifeyi eşlerinin yerine getirdiğini söylemişlerdir. Erkeklerde ise, zekâtın dinimizde gücü yeten kişilerin mutlaka vermesi gereken bir ibadet olduğunu düşünenlerin oranı kadınlardan daha fazladır. Bu oran %96,2'dir. Yine, zekâtın bir ibadet değil de bir yardımlaşma mekanizması olduğunu düşünenlerin oranı kadınlarda %2,2 iken bu oran erkeklerde sadece %0,3'tür. Yine kadın deneklerimiz %1,1'i zekâtı gereksiz bulurken bu oran erkeklerde %3,0'tür. Bu açıdan, kadınlara nazaran erkeklerin zekât ibadetine daha fazla ilgi gösterdiklerini söylemek mümkündür.

Yerleşim açısından ise ilçe merkezinde, zekâtın dinimizde gücü yeten kişilerin mutlaka vermesi gereken bir ibadet olduğunu düşünenlerin oranı %93,7 iken bu oran kırsalda %96,0'ya çıkmaktadır. İlçe merkezinde oturanların %2,6'sı zekâtı bir yardımlaşma mekanizması olarak görürken kırsal kesimde bu düşüncede olan yoktur. Zekâtın gereksiz olduğunu düşünenlerin oranı kırsal kesimde %1,7 iken, ilçe merkezinde bu tutumda olan yoktur. Konu, gelir grupları açısından

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

değerlendirildiğinde ise anlamlı bir farklılık söz konusu değildir. Bütün gelir gruplarında benzer tutumlar söz konusudur.

Kurban

İslamda kurban; Allah için, ona yaklaşmak niyetiyle, belli günlerde kesilen hayvana verilen addır. Diğer ibadetlerde de olduğu gibi, ferdi olmasının yanında sosyal ve ahlaki yönleri de olan kurban, hicretin ikinci yılında emredilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de olduğu gibi (Kevser108/2) hadislerde de kurban ibadetiyle ilgili açık ifadeler bulunmaktadır (Zebidi, 1978:33).

Kurban ibadeti ile ilgili olarak, katılımcıların %98,1'i kurban ibadetinin Allah'ın emrettiği, imkânı olan ailelerin yerine getirmesi gereken bir ibadet olduğunu, %0,3'ü kurbanın aslında bir ibadet değil de yardım amacıyla kesilmesi gerektiğini, %0,5'i de kurban kesmek yerine fakirlere para yardımı yapılması gerektiğini belirtmiştir. Cevapsız kalanlar ise %1,1 oranındadır.

Buradan da yöre halkının kurbanı büyük ölçüde bir ibadet olarak kabul ettikleri, ancak Allah tarafından ibadetin gücü yeten aileler tarafından yerine getirilmesinin emredildiğini düşündüklerini görülmektedir. Konu pratik açıdan değerlendirildiğinde kurban, senede bir defa uygulandığından dolayı bu ibadete ilgi oldukça büyüktür. Mali bir ibadet olması açısından durumu müsait olan aileler, bu ibadeti her yıl düzenli olarak yerine getirmektedirler. Durumları müsait olmadıklarında ise kurban kesemediklerini belirtmektedirler.

Yörede kurban kesen aileler, öncelikle yakın çevreden başlayarak kurban kesemeyen ailelere kurban etinden yollamaktadırlar. Daha sonra ise tanımadıkları fakat kurban kesemeyen ailelere kurban etinden yollanmaktadır.

Yörede kadınlara oranla erkeklerin daha fazla kurban kestiğini yaptığımız mülakatlar sonucunda tespit ettik. Çünkü kadınların çoğu çalışmamaktadır. Ancak, ekonomik durumu müsait olan kadınlar, bu ibadeti yerine getirdiklerini belirtmektedirler. Bunu yanı sıra yörede kurban konusunda yaygın olan diğer bir uygulama da dinen uygun şartları taşımadığı halde, anne ve babaların çocuklarına da kurban kestirmeleridir. Bu uygulama, ilçe merkezine oranla kırsal kesimde daha yaygındır. Bu da yöre halkının kurban ibadetine ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

Sadaka

Zikredilen zekât ve kurban gibi mali ibadetlere ek olarak bir de yoksullara, düşkünlere, ihtiyacı olanlara yardım etmek amacıyla verilen sadakalar vardır. Yöre halkında, katılımcıların tamamı yardım ettiklerini belirtmişlerdir. Bu yardım, yoksullara gönlünden koparılarak vermek şeklinde olduğu gibi, ihtiyacı olan kimselere borç vermek şeklinde de yapılmaktadır. Ancak, katılımcıların çoğunluğu günümüzde güvenilecek insan bulmanın zorluğundan bahsederek, borç verirken özellikle tanıdıkları ya da çok güvendikleri insanlara borç verdiklerini belirtmişlerdir.

Kendileriyle konuşulan katılımcıların çoğunluğu bir güler yüzün bile sadaka olduğunu, Müslümanların ellerinden ve dillerinden kimseye zarar gelmeyen insanlar olduğunu, bu yüzden de kimseye zarar vermemenin yanı sıra insanlara zarar veren şeyleri de engellemenin bir sadaka olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Bundan dolayı yoksulların ve ihtiyacı olanların yanı sıra, kapılarına gelen dilencilere bile yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda çoğunlukla iyi niyetle olmakla birlikte, çoğunluk suistimal edilmekten de korktuklarını belirtmektedir. Bu konuda gazetelerde ve televizyonlarda duydukları haberlerin ve şahit oldukları kötü olayların etkisi olduğunu söylemektedirler.

Bununla beraber katılımcıların tamamı, yardım ettiklerini belirtmiş ve bunun gerekçesi olarak yardım etmenin dini bir görev olduğunu, sevap olduğunu belirtenler olduğu gibi, herkesin

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

yardıma ihtiyacı olabileceğini, bu yüzden de kimsenin asla zenginliğine güvenmemesi gerektiğini söyleyenler, bu gerekçelerin dışında yardım etmenin bir insanlık vazifesi olduğunu ve bundan dolayı da yardıma ihtiyacı olan her kim olursa olsun, bu vazifenin yerine getirilmesi gerektiğini söyleyenler ya da sadece yardım etmeyi sevdiği için yardım ettiğini belirtenler de mevcuttur.

Sadakalar konusunda gerek ilçe merkezinde gerekse kırsal alanda büyük bir yardımlaşma mekanizması kurulmuştur. Yöre halkı kendi arasında yoksul, ya da düşkünleri gözettiği gibi, Cuma günleri namazdan sonra da çeşitli vesilelerle yardımlar toplanmaktadır. Bunun yanı sıra halk, yardım cemiyetlerine de yardımlarda bulunduğunu belirtmektedir.

“Komşusu açken kendisi tok yatan bizden değildir” düsturuyla önce yakın çevreden başlayarak daha sonra tanıdık tanımadık bütün insanları kapsayan, İslam'da sadaka müessesesi diye anılan günümüzde ise yardımlaşma adını taşıyan bu müessesenin devamı için, yöre halkı ellerinden geleni yaptığını belirtmektedirler.

Hem Beden Hem Malla Yapılan Bir İbadet: Hac

Hac, ihrama girerek senenin belirli günlerinde Kâbe'yi ziyaret etmek ve Arafat'ta durmak (vakfe)tır(Al-i İmran3/97). İslam'ın beş şartından birisi olan hac ibadeti, yöre halkı arasında oldukça ilgi gösterilen bir ibadettir. Hac ibadetine gösterilen bu ilgi, geçmişten günümüze devam etmektedir. Pek çok kişi ömürlerinde bir defa hacca gitmek için yıllarca para biriktirmektedir.

Hac ibadeti, yerine getirmesi gereken kimselerin bedenleri sağlıklı, mal itibarıyla da zengin diyebileceğimiz kişilere farz olduğundan dolayı, genellikle ileri yaşlarda yerine getirilebilen bir ibadettir. Yöre halkında da durum bu şekildedir. Kişilerin maddi imkânları olsa bile genellikle bu ibadet ileri yaşlara bırakılmaktadır.

Yöre halkı içerisinde “hacı” olmak bazı yükümlülükler gerektirmektedir. Hacca giden kimselerin yalan söylememesi, yemin etmemesi, ağır başlı olmaları beklenir. Aksi takdirde, bu kişilere karşı bir güvensizlik duyulur.

Yörede son yıllarda özel seyahat şirketlerinin de, hac seyahatlerine gitmesine izin verilmesiyle birlikte hacca gitme eğilimi daha da artmıştır. Kutsal topraklara giden kimseler hac farızasını yerine getirmenin yanı sıra, yaptıkları alışverişlerle de yakınlarına hediyeler getirmektedirler.

Bu bağlamda katılımcıların hac ile ilgili tutumlarına bakıldığında, %90,5'i hacım uygun şartlara sahip olan kimselerin ömürlerinde bir defa yapmaları gereken bir ibadet olduğunu belirttiği görülmektedir. Katılımcıların %4,1'i ne kadar çok hacca gidilirse o kadar çok sevap kazanılacağını düşünürken, %2,7'si hacca gitmek yerine fakirlere yardım etmenin daha iyi olduğunu belirtmektedir. %2,7 cevapsız kalırken, hacca gitmenin ülkemizi maddi açıdan zarara uğratacağını belirten olmamıştır.

Kadın katılımcıların %89,3'ü, hacım uygun şartlara sahip olan kimselerin ömürlerinde bir defa yapmaları gereken bir ibadet olduğunu düşünürken, bu oran erkeklerde %91,5'tir. Ne kadar çok hacca gidilirse o kadar çok sevap kazanılacağını düşünenlerin oranı kadınlarda %3,9 iken bu oran erkeklerde %4,2'dir. Hacca gitmek yerine fakirlere yardım etmenin daha iyi olduğunu düşünenlerin oranı ise kadınlarda %3,3 iken bu oran erkeklerde %2,1'e düşmektedir.

Yapılan mülakatlar sonucunda yöre halkı içerisinde hacca genellikle evli çiftler beraber gitmektedirler. Ancak, beraber gitmeye imkân bulunmadığında ise kadınlara oranla erkeklerin hacca daha fazla gittiği görülmektedir. Farklı bir ülke ve ortama gidildiğinden dolayı yöre kadınları, tek başlarına hacca gitmeye cesaret edemeyeceklerini belirtmektedirler.

Konu yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde 15-25 yaş grubunda bulunanların %87,6'sı hacca ilgili ilk ifadeyi benimsemektedirler. Bu oran 26-40 yaş grubunda %89,1, 41-60 ve 61 ve üstü

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

yaş gruplarında da %94,8'dir. Ancak 15-25 yaş grubunda olanların %5,7'si ne kadar çok hacca gidersen o kadar çok sevap kazanırsın demişlerdir. Bu oran 26-40 yaş grubunda %4,5'tir. Bu oran 41-60 yaş grubunda %2,0 iken, 61 ve üstü yaş grubunda bu görüşte olan denek bulunmaması dikkat çekicidir. Bu konuda yaşlılara oranla gençler, daha geleneksel bir mantıkla hareket etmektedirler. Bunun yanı sıra, 15-25 yaş grubunda olan deneklerimizin %4,3'ü hacca gitmek yerine fakirlere yardım etmenin daha doğru olduğunu belirtmektedirler.

Katılımcılar bu şekilde düşünmelerine rağmen, uygulamada hac ibadetinin daha çok kişilerin ileri yaşlarında yerine getirdikleri bir ibadet olduğu açıktır. Yöre halkı içerisinde bu ibadet, en çok 41 ve daha ileri yaşlarda olanların yerine getirdiği bir ibadettir. Burada ekonomik yeterlilik birinci sırada etkili iken, ikinci sırada kişilerin bu ibadetin yaşlanılınca yapılacağı şeklindeki geleneksel inanmaları etkilidir. Konu gelir durumuna göre değerlendirildiğinde birbirine benzer tutumlar görülmektedir. Düşünce olarak birbirine yakın görüşler ifade edilse de uygulamaya bakıldığında haccın mali bir ibadet olması nedeniyle ancak hacca gitmek için yeterli ekonomik koşulları olan insanlar hacca gidebilmektedir. Ancak yapılan mülakatlar sonucunda büyük çoğunlukla yöre halkının hacca gitmek istediği yönünde bir kanaate ulaşılmıştır.

Hacca gitmiş olanlar bu şekilde Allah'ın emrettiği bir ibadeti yerine getirdikleri için mutlu olduklarını, insanın ömründe bir defa mutlaka bu ibadeti yerine getirmesi gerektiğini, kendilerinin yaşadıkları bu manevi hazzın her şeyin üstünde olduğunu, bir defa hacca giden kimsenin ömrü boyunca mutlaka tekrar gitmek isteyeceğini belirtmektedirler. Ancak, yöre halkı arasında, farz olan haccın yanı sıra nafil hacca gitmek sık rastlanan bir durum değildir.

Hacca gitmediklerini ancak mutlaka gitmek istediklerini belirten kişiler ise İslamiyet'in doğduğu, Hz. Peygamber'in her karışında izinin bulunduğu, bütün dünya Müslümanlarının kendisine yönelerek namaz kıldığı "Beytullah" yani "Kabe"nin orada olması nedeniyle hacca gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Ancak, bu kişiler hacca öncelikle Allah'ın emri olduğu için gitmek istediklerini de eklemektedirler.

Hacca gitmek istemediklerini belirtenler oldukça az olmakla birlikte, bunun nedenini hacca gitmek yerine fakir insanlara yardım etmenin daha önemli olduğuna inanmaları olarak açıklamaktadırlar. Bir insanın yanı başında asli ihtiyaçlarını bile karşılamaya insanlar dururken, ekonomik açıdan iyi durumda olan kişilerin hacca gitmelerinin doğru olmadığını belirtmektedirler.

Sonuç

Toplumların sosyal ve dini hayatları incelenirken, bu durumun sahip oldukları toplumsal koşullardan, ilişkilerden, geçmişten günümüze getirdikleri gelenek ve göreneklerden bağımsız bir şekilde düşünülmesi mümkün değildir. Bunun yanı sıra yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mesleki durum ve ekonomik durum gibi çeşitli bireysel ve sosyal faktörlerin önemli etkisi de söz konusudur.

Bu bağlamda inceleme alanımız olan Bolvadin yöresinde gerek ilçe merkezi, gerekse kırsal kesimde dinin, sosyal hayatın önemli bir parçası olduğu ve belirtilen faktörlerin sosyal ve dini hayatın şekillenmesinde doğrudan etkili olduğu görülmektedir. Aynı zamanda yöre, dünyada yaşanan değişim sürecinden de nasibini almaktadır. Yörenin ana yollar üzerinde bulunması, ilçe merkezi ile kasaba ve köyler arasındaki ulaşım imkânları, kitle iletişim araçları bu durumu kolaylaştırmaktadır.

Buna ek olarak toplumların yaşadığı bu değişim süreci, toplumsal hayatın her biriminde etkili olarak, aile, ekonomi, siyaset, kültür vb. pek çok kurumda kendisini göstermektedir. Bu kapsamda din de bu durumdan nasibini almaktadır. Bireylerin dini olaylara bakış açıları, dini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

problemlere getirdikleri çözümler, dini hayatlarını şekillendirme biçimleri bu süreç içerisinde yeniden oluşmaktadır.

Bu değerlendirmeler ışığında, çalışmanın hipotezleri ele alındığında birinci hipotez olan, yöre halkı içerisinde yaş arttıkça dine olan bağlılık derecesinin de artmakta olduğu hipotezinin doğrulandığı görülmektedir. Nitekim inanç ve ibadet esaslarına bağlılık oranlarının yaşın ilerlemesiyle beraber arttığı tespit edilmiştir.

İkinci hipotez olarak yaşın artışına bağlı olarak geleneksel dindarlık oranının arttığı ön görülmüştü. Çalışma sonucunda ve beraberinde gerçekleştirilen mülakatlarda yaşın artışına bağlı olarak dini inançlarda olduğu gibi ibadetlerde de daha çok geleneksel dini anlayışın hâkim olduğu tespit edilmiştir. Dini bilgiler daha çok sözlü gelenekten gelme olup, kitabi değildir.

Üçüncü hipotez olarak ise, ilçe merkezinin kırsal kesime göre daha dindar olduğu öngörülmüştü. Çalışma sonucunda gerek dini inanç, gerekse ibadetlere bağlılık konusunda elde edilen verilerle ilçe merkezinde dinin daha yoğun olarak yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim oldukça geniş bir coğrafyada yer alan köylerin pek çoğunun menşelerinin farklı olması nedeniyle ilçe merkezi kadar homojen bir yapı söz konusu değildir.

Dördüncü ve son hipotez olarak öngörülen eğitim düzeyi arttıkça dini bilgi düzeyi arttığı hipotezinin de doğrulandığı görülmektedir. Nitekim resmi kurumlardan alınan eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak dini bilgilerin de arttığı ve sözlü kültürün yerine yazılı kültürün geçtiği görülmektedir. Bu durum, özellikle erkekler arasında yaygındır. Ancak yörede kız çocuklarının eğitimine de büyük önem verildiğinden kadınlar arasında da dini bilgilerin doğru kaynaklardan edinilmesi davranışı yaygınlaşmaktadır.

KAYNAKÇA

Kur'an-ı Kerim

BAYYİĞİT, Mehmet (1989) Üniversite Gençliğinin Dini İnanç, Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Bursa.

DÖNMEZER, Sulhi(1994)Toplumbilim, İstanbul: Beta Yayınları.

GÜNAY, Ünver (1998)Din Sosyolojisi, İstanbul: İnsan Yayınları.

GÜNAY, Ünver (1999) Erzurum ve Çevre Köylerinde Dini Hayat, İstanbul: Emek Matbaacılık.

KAPTAN, Saim(1982) Bilimsel Araştırma Teknikleri, Ankara: DPT Yayınları.

KARASAR, Niyazi(1984) Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayınları.

KEHRER, Gunter, Robertson, Roland, Durkheim, Emile(1996) Din Sosyolojisi, Çeviren: M. Emin Köktaş, Abdullah Topçuoğlu, Ankara: Vadi Yayınları. Komisyon (2000), İlmihal (İman ve İbadetler), I, İstanbul: Divantaş,2000.

KONGAR, Emre(1997) İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, I-II, İstanbul: Remzi Kitabevi.

KRECH, David, Crutchfield, Richard S.(1980) Sosyal Psikoloji, Çeviren: Erol Güngör, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

PAZARLI, Osman(1972)Din Psikolojisi, İstanbul: Remzi Kitabevi.

SENCER M. , Sencer Y. (1978) Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim, Ankara: TODAI Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

-
- TÜRKDOĞAN, Orhan (1977) Çağdaş Türk Sosyolojisi, Erzurum: Turan Yayıncılık.
- ÜLKEN, H. Ziya(1963) Felsefeye Giriş (I. Kısım Tabiat İlimleri ve Felsefe Metodolojisi) XLV, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- ZEBİDİ, Zeynü'd-din Ahmed b. Ahmed b. Abdi'l-Latifi'z(1978) Sahih-i Buhari Muhtasarı, Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi, 5, Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

